

haar mocht bellen en dat ze me wel zou afhalen. Maar ik bel niet, ik wil toch minstens een stuk te voet richting Bruxelles. Ik zie wel hoe ver ik kom, ik heb alle tijd en ik kan onderweg nog altijd liften.

In Holland maak ik een praatje met de bejaarde Bruce Harrison, die samen met zijn vrouw op een stoeltje op de porch van zijn huisje zit. "Ben jij van Nederland?" werpt Bruce me verrassend als opener voor de voeten. Zie ik er dan uit als een Hollander? Bruce en zijn vrouw kennen Anna blijkbaar goed. Wat een toeval, dacht ik eerst bij mezelf. Maar intussen weet ik beter: al deze mensen kennen elkaar goed. De meesten onder hen hebben zelfs wel een of andere familieband met elkaar. Bruce zat samen met Simon Foidart, de vorig jaar overleden echtgenoot van Anna, in het leger. Samen vochten ze onder Canadese vlag in Europa tijdens de Tweede Wereldoorlog. "Simon was a good man. We put him to sleep last year," vertrouwt Bruce me toe. En dat ik de groeten moet doen aan Anna.

Zodra ik het dorp uit ben, kom ik op de baan richting Bruxelles. Een kudde paarden trekt er door een stukje moeras, ganzen vliegen over: de trektocht kondigt zich aan. Maar het is vooral het geluid van honderden krekels en sprinkhanen dat me overvalt. The Whispering Hills, zo afficheert de streek zich hier, en dat kan geen toeval zijn. Het grijnzende gesjirp van sprinkhanen en de scherpe prikken van genadeloze muggen, het is de eerste, maar niet de laatste keer dat ze me doordringen.

Een auto stopt. "Are you Francis?" Regis Adam (Reidij, zegt iedereen hier), de man die ik een dag eerder in de Belgian Club via een kennis van hem aan de lijn kreeg, reed van Swan Lake huiswaarts naar Holland en zag een rugzak wandelen. Dus maakte hij rechtsomkeer en draaide hij nieuwsgierig zijn raampje naar beneden. "Are you Francis?" Hij rijdt me tot in Bruxelles. Broecksell zegen ze hier. Het zal me vreemd in de oren blijven klinken.

In the basement

Anna Hacault staat samen met een zus in haar groentetuin te wroeten. Een oud en ontwapend vrouwtje, met plastic winkelzakjes over de schoenen getrokken, zodat de zwarte aarde straks niet mee naar binnen loopt. Het doet me denken aan mijn overleden vader, en dat zal niet de laatste keer zijn deze reis. Ook hij was van deze generatie, die voor alles wel een praktische oplossing bedacht, wars van wat andere mensen daar al dan niet van dachten. Aan imago hebben deze mensen lak. Maar fierheid, die is hen niet vreemd: Anna neemt het me een beetje kwalijk dat ik haar niet belde zodat ze me kon oppikken aan de bushalte.

Na de eerste aftastende gesprekken word ik al snel overdonderd met informatie. Eettelijke boeken worden aangeslept. Dat van Bruxelles had ik in Winnipeg al cadeau gekregen van Joe De Pape. *Treasured memories of Bruxelles - Hills of home - St. Gerard Parish 1892-1992*. Een kanjer. Maar blijkbaar heeft zowat elk dorpje hier zowat zijn geschiedkundige en genealogische naslagwerk. Het zijn verbazingwekkende uitgaven. En livjig. Canada is duidelijk zijn (nieuwe) roots genegen. Mogelijk valt het fenomeen van deze systematische genealogische manier van geschiedschrijven te verklaren door het recente (honderd à honderd twintig jaar) karakter van de immigratie, die deze streek voor ongeveer 95 procent bepaalde. Wat overigens ten koste ging van de *natives*, de indianen die ruimte moesten maken voor landbouwcultivering.

Anna Hacault, 82 jaar al, springt nog prima om met techniek: ze werkt nog met een oude (maar toch al haar tweede generatie) Apple Mac-Intosh, ze doet onderzoekwerk allerhande en hanteert daarbij vlotjes e-mail. Surfen lukt moeizamer: telefoonlijn en computer zijn te traag. Anna rijdt nog met de auto, een Ford-terreinvan, volumineus, met benzine-motor en automatische versnellingsbak, zoals bijna alle wagens hier. Ze leerde autorijden op haar zeventigste, toen haar man Simon wat problemen kreeg met de ogen. Alleen de stad mijdt ze angstvallig.

Ik logeer in de *basement*. De kelder, zeg maar, met alleen een klein raampje ter hoogte van het plafond. Voor de rest alleen maar kunstlicht en een mufte geur. Overal ligt vast tapijt, tot in de douchekamer toe. Zo'n kelderverdieping als woon- en/of slaapruiimte is gemeengoed in deze streek. Veel heeft ongetwijfeld te maken met de koude winters. Zich ingraven in de grond is wellicht warmer en energievriendelijker dan de (houten) huizen hoger in de lucht te bouwen. Zodat de meeste huizen hier maar één, maximaal twee verdiepingen tellen. Plus een *basement* uiteraard. In de grotere steden, Win-

Joseph 'Joe' De Pape (80) en zijn zoon Denis: nooit meer teruggegaan naar Vlaanderen. © Francis Marissens

Alleen de heuvels geven de rechte lijnen hier een speelse kromming mee. © Francis Marissens

nipeg bijvoorbeeld, vind je wel hogere (en knappe) herenhuizen terug. Wolken drijven af en aan. De zon krijg ik slechts zelden te zien. Canada spartelt zijn natste zomer ooit door. Een ramp voor de boeren, van wie de oogst dreigt verloren te gaan. En Bruxelles bestaat omzeggens alleen maar uit boeren.

Boer Carels

De wegen lopen hier allemaal kaarsrecht. Elke mijl (1,6 kilometer) een weg van noord naar zuid, elke mijl een weg van oost naar west. Alleen

zwarte watervogels die ik in meertjes almaar kopie-onder zie gaan, om een paar minuten later weer wat verderop boven te floepen. Alleen is hun parcours heel wat grilliger en duiken ze praktisch nooit op waar je ze zou verwachten.

De wagens wel dus. Ze rijden hier op een roetsbaan zonder bochten, en veel minder flitsend, want hier in Canada hou je je best aan de snelheidslimiet: 30 of 50 mijl per uur in en rond de dorpskom, 90 erbuiten, en op de grotere verbindingswegen al eens oplopend tot 100 of 110.

denbossche Dairy Farm, vertelt een bord me. En een paar mijl verderop een ander bord met De Spiegelaere Cozy Corner Ranch, een boerderij waar onder meer een honderdtal geiten grazen. Daarna de boerderij Carels, met een man die me van op zijn tractor met mestkar goeiedag zwaait. En zo gaat het door. Akkers, weiland, boerderij met Vlaamse naam op een houten bord, en nog meer akkers. Op mijn tocht kom ik ook langs verschillende meertjes. Het grootste is door een baan in twee gesneden en in de verte zie ik zwanen

Louis F. Hacault werd in 1844 geboren in Sint-Joost-ten-Node geboren, hij zat op het college bij de jezuïeten in Turnhout en studeerde nadien rechten aan de ULB, waar hij ook doctorerde. De jonge advocaat ging aan de slag als journalist en hoofdredacteur bij het katholieke Courrier de Bruxelles, waarvoor hij 25 jaar werkte. Hacault trouwde met Leontine Tilmont uit Cambron-Casteau (Henegouwen) en in Ukkel kregen ze acht kinderen, waarvan er twee overleden. In Bruxelles, Manitoba werden nog vier kinderen geboren. Louis Hacault had zich er tot de boerenstiel bekeerd.

Hij werd er de motor van het (katholieke) dorpsleven en werd na verloop van tijd tot vrederechter benoemd. Antoine Hacault, een van zijn vele kleinkinderen, schopte het later tot aartsbisshop.

de heuvels geven de rechte lijnen een speelse kromming mee. Auto's verzinken achter de kromming tot het niets, en duiken weer op, netjes in het (rechte) verlengde, met de volgende heuvel in het verschiet. En zo drie- tot viermaal op rij. Zoals de

Zodra je buiten de dorpskom van Bruxelles (van zeker vijftien huizen groot, inclusief kerkje, school en een pas van de hand gedaan - stenen! - kloostergebouw) komt, beland je tussen de landerijen. Af en toe wandel ik een boerderij voorbij: de Van-

peddellen. Een schot bombardeert de stilte. Iets later komt er een auto met twee jongemannen achter de heuvel vandaan gereden. Ze kijken me wat argwanend aan. Wellicht hebben ze een jachtgeweer in de koffer liggen, al dan niet vergezeld van een dode

Welcome to Bruxelles. © Francis Marissens

Vijftienhonderd kilometer rijden, enkel en alleen voor een wedstrijdje Belgian bowling... © Francis Marissens

gans. Deze kreek lijkt echt op een natuurgebied. Beschermd, of anders zou ze dat toch moeten zijn. Het ligt hier vol met plassen en meertjes. Of kleinere poeltjes. Ook in België moeten ze ooit zo'n Brussel gekend hebben: groen en nat. Aan een kruispunt wat verderop staat een 'monument', of veeleer een grote gedenksteen, ter herinnering aan honderd jaar Bruxelles. Hier stond destijds de eerste nederzetting, het eerste kerkje ook. Nog wat verder loop ik alweer voorbij een grote plas. Met een huis strategisch gebouwd op een heuveltje. Er ligt zelfs een polyester waterfiets langs de kant. Op de muggen na moet dit heerlijk wonen zijn. Zelfs ik wil hier wel zwemmen.

Dolle koe en Irak

Bernard 'Benny' De Ruyck is verderop aan het ploegen. Een technisch mankement doet hem halt houden. Hij komt nieuwsgierig een babbelen maken. Wandelars zijn ze hier duidelijk niet gewoon. "Aaaaah, from Belgium!" Dat verklaart blijkbaar veel. Ook hij komt er per slot van rekening vandaan. Of toch zijn grootouders. Zelf is hij nog nooit in België geweest. Twee- of driemaal misschien was hij in het buitenland. De States, jawel. "En of ik Canada mooi vind?" Hij vindt het hier ook

best wel te genieten, al oordeelt hij dat ik toch ook maar eens naar British Columbia moet. Daar is het pas echt prachtig, met al die bergen en zo. Het zal voor een volgende keer zijn. Boer Benny is een tevreden man. Hij heeft een melkveebedrijf met zo'n tweehonderd vijftig acres (100 hectare) graan en driehonderd vijf-

rast te horen dat de boeren in België ook met productiequota moeten leven. "Is that true? En ik die dacht dat Europa zoveel beter voor zijn boeren zorgde." Van landbouw naar de internationale politiek, het is maar een kleine stap. Donald wil al snel weten hoe ik denk over Irak, Canada, de VS, het Midden-Oosten, over Cuba ook.

Bernard De Ruyck (52) is de jongste zoon van Charles De Ruyck, geboren in Ruisselede, West-Vlaanderen en als kind met zijn ouders, broers en zus in 1923 overgevaaren. Charles trouwde met Duif Kuyp (Texel, Nederland), die als huishoudster bij de familie kwam inwonen na het overlijden van moeder Elisa Mauws.

tig acres (honderd veertig hectare) wei- of hooiland. Niet zo groot naar Canadese normen, maar goed leefbaar. "De dairy farms, de melkveebedrijven, boeren behoorlijk," legt hij uit. "Maar wie koeien kweekt voor het vlees, zit met de handen in het haar. Voor hen is de toestand rampzalig. De prijzen zijn gekelderd sinds er één dolle koe is gevonden. Niet dat de mensen bang geworden zijn om vlees te eten. Nee, er is een politiek probleem: de Verenigde Staten gooien prompt hun grenzen dicht, terwijl ze zelf ginds ook met de ziekte te kampen hebben. Mogelijk is die Canadese dolle koe zelfs van ginder afkomstig en niet andersom. Maar dat was van geen tel: de VS zochten een excuus om Canada te straffen omdat het niet mee oorlog wilde voeren in Irak. Omdat Canada de VS vergeerde te steunen. Grenzen dicht, geen export meer, en dus stortte de vleesmarkt in elkaar."

"Een hard leven als landbouwer? Nee, niet echt. Dat valt tegenwoordig wel mee. Het werk is lang niet zo zwaar meer als vroeger. Maar je moet er wel altijd bij zijn. Dat is het belangrijkste, zeker op een bedrijf met dieren." Vervolgens springt hij in zijn pick-up, op zoek naar een vervangstuk voor zijn tractor of ploeg.

Ik slenter wat rond in het dorp. Er komt een wagen traag aangereden. De chauffeur draait zijn raampje open. Zijn ogen vragen me om uitleg. "From Belgium!" Hij zet zijn motor af, stapt enkele minuten later uit zijn pick-up en vlijt zich neer in het gras van de berm. Zijn wagen laat hij in het midden van de baan. Centrum Bruxelles, hier passeert toch (bijna) niemand. Met lang rechtop staan heeft hij een probleem. Hij raakte ooit een paar tenen kwijt toen hij zijn voet waar verbrandde.

Donald Marginet (59) is vooral ver-

En hij steekt het niet weg: hij is een echte Bush-aanhanger, hij verdedigt zijn politiek. Terwijl ik glimlachend naar zijn uitleg luister, en af en toe wat protesteer, maak ik me de bedenking dat zijn kop wel de weg heeft van die van Bush.

"Veel Canadezen zijn boos op de VS omdat ze hun grenzen gesloten hebben en geen vlees meer willen importeren. Of het nu om die dolle koeien gaat of niet, dat doet niet ter zake: Amerika hééft dat recht. Zij hebben ons vlees of ons graan niet nodig. Maar wij hen wel! Als afzetgebied, want voor onszelf produceren we te veel. Dus kunnen we de VS maar beter te vriend houden. Ik zeg niet dat we ook soldaten hadden moeten sturen naar Irak. Wél dat we de VS hadden moeten steunen, ook financieel ja. Want zij gingen naar ginder, anyway. En de Canadese boeren nu maar klagen. Damned, it is our own fault!"

"Is Amerika Irak binnengevallen voor de olie? Misschien, misschien niet. Maar wie anders zou Saddam van zijn troon halen? Hij was een slechte kerel, was het niet? Hij vermoordde vele mensen, had een leger en dus had hij de macht." "Maar Europa haat Amerika, is het niet?" Ik ontken: "Nee, dat denk ik niet. Maar we houden helemaal niet van de internationale politiek die Amerika voert. Zeker niet sinds Bush aan de macht is. Sindsdien escaleert het geweld. Israël en Palestina, Afghanistan, Irak,..."

"Damned! The US took care of Europe! The US kicked Hitler out! En daarna pompten ze nog miljarden in het Marshallplan om Europa er weer bovenop te krijgen. Jouw land heeft dat nooit terugbetaald. Geen enkel land overigens. Tenzij Engeland dan. Engeland heeft wel een deel terugbetaald."

"11 september, man, je beseft niet wat voor een schok er toen door Amerika ging. Natuurlijk moesten ze reageren. Waar je wel gelijk in

Belgian bowling

Bowling in Bruxelles. © Francis Marissens

Dit volksspel stamt uit de streek tussen Brugge en Gent en is vooral in het Meetjesland nog altijd heel populair onder de naam *krulbollen*. Belgische emigranten introduceerden het in

Canada, en ook nu nog wordt het er beoefend. Onder meer elke woensdagavond in Swan Lake, een dorpje net naast Bruxelles, waar gespeeld wordt op een speciaal aangelegde *outdoor*-bow-

lingbaan (in sintel/dolomiet, vergelijkbaar met een petanquebaan, maar ruimer en niet omkaderd of afgelijnd). Er wordt gespeeld met zware houten of synthetische schijven of bollen. Die worden - in teamverband - zo dicht mogelijk bij een paaltje gerold, en vervolgens proberen de tegenstanders ze weer weg te kegelen. De dikke, houten schijven zijn lichtjes afhellend naar de binnenkant toe, zodat ze in een bocht of krul bollen. En eigen aan onze Vlaamse volksspelen: de spelers hebben ook hier bijna constant een fles bier in de hand. Net als in België sterft deze volkssport stilaan een zachte dood: alleen oudere mensen blijven het fanatiek beoefenen. Jongeren zetten nauwelijks nog de stap naar deze sport. Football, ijs-hockey en ook steeds vaker golf zijn de populaire sporten. Aan golfterreinen overigens geen gebrek in deze regio. En het is hier lang geen elitaire sport: ook landbouwers slaan steeds vaker een balletje.

Bien

Een andere volkssport die nog populair is bij de 'oud-Belgen', is het kaartspel bien. En dat spreek je niet op z'n Frans uit als *bjein*, maar wel gewoon 'op z'n Vlaams'. Bien, dus. En dan is bjein niet ver weg. Zonder twijfel afgeleid van een dialectvorm van *bieden*.